

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

НІКОЛАЙЧУК СВІТЛАНА ВАСИЛІВНА

УДК 347.962

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС
НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ СУДДІВ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ,
МВС України

Науковий керівник

кандидат юридичних наук, доцент

Дрозд Олексій Юрійович,

Національна академія внутрішніх справ,

доцент кафедри адміністративної діяльності

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент

Борко Андрій Леонідович,

Апеляційний суд Херсонської області,

суддя;

кандидат юридичних наук, доцент

Юнін Олександр Сергійович,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

докторант докторантури та ад'юнктури

Захист відбудеться «30» вересня 2015 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.139.01 у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини
«Україна» за адресою: 03115, м. Київ, вул. Львівська, 23

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна» за адресою: 03115, м. Київ, вул. Львівська, 23

Автореферат розісланий «28» серпня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.О. Короед

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним із важливих напрямів судової реформи, що провадиться нині в Україні, є створення дієвої системи підготовки висококваліфікованих кадрів для судової системи України. Дане завдання має загальнодержавне значення, адже формування корпусу професійних суддів є запорукою не тільки підвищення якості здійснення правосуддя, а й створення компетентної незалежної судової системи, як гаранта прав і свобод людини і громадянина.

З метою реалізації цього завдання рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 21 грудня 2010 року було утворено Національну школу суддів України, яка стала правонаступницею Академії суддів України і перед якою Закон України «Про судоустрій та статус суддів» поставив досить важливе завдання у сфері суддівської освіти, а саме – підготовку висококваліфікованих кадрів для судової системи України та здійснення науково-дослідної діяльності у галузі правосуддя.

За перший рік свого існування Національна школа суддів України організувала та провела заняття для 7077 суддів та працівників апаратів судів. За 2012 рік підготовку, передбачену Законом України «Про судоустрій та статус суддів» та періодичне навчання з метою підвищення рівня кваліфікації, пройшли 15904 суддів та працівників апаратів судів, що на 8827 осіб або на 44 % більше, ніж за 2011 рік.

У 2013 році підготовку та періодичне навчання з метою підвищення рівня кваліфікації пройшли 15908 суддів та працівників апаратів судів. За рахунок коштів Державного бюджету в Національній школі суддів України пройшли підготовку – 13569 осіб (85,3%); за кошти міжнародних організацій – 2339 осіб (14,7 %), що більше на 6%, ніж у 2012 році. У 2014 році Національна школа суддів України здійснила підготовку: 1774 суддів, призначених на посаду судді вперше; 1412 суддів, обраних на посаду судді безстроково; 283 суддів, призначених/обраних на адміністративні посади; 4194 працівників апаратів судів; періодичне навчання суддів з метою підвищення рівня кваліфікації пройшли 3887 суддів. Таким чином, Національна школа суддів України стала відігравати важливу роль у підготовці висококваліфікованих кадрів для судової системи та підвищенні ефективності та якості здійснення правосуддя в Україні.

Слід відзначити, що ефективність роботи Національної школи суддів України обумовлена, насамперед, особливістю її адміністративно-правового статусу, який проявляється у тому, що роль держави по відношенню до неї є обмеженою, адже, по-перше, на Національну школу суддів України не поширюється законодавство про вищу освіту, по-друге, втручання органів державної влади в діяльність Національної школи суддів України не допускається, крім випадків передбачених законами України. З огляду на це, виникає необхідність у визначенні сутності, поняття та структури адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України з метою вироблення концептуальних засад його оптимізації та формулюванні пропозицій щодо підвищення ефективності правового регулювання в цій сфері.

Окремі аспекти діяльності Національної школи суддів України були предметом вивчення як провідних науковців, так і практиків, зокрема: А.В. Костенка, Є.А. Бурмака, М.В. Оніщука, Г.П. Середи, В.А. Мазурка, О.В. Тодошчака, Н.Г. Шукліної, С.Г. Штогуна та ін. Однак, незважаючи на широке коло досліджень

з цієї проблематики, питання функціонування Національної школи суддів України, визначення її адміністративно-правового статусу та місця в судовій системі України й досі залишаються актуальними.

Для вирішення зазначених проблем у процесі дослідження науково-теоретичним підґрунтям стали праці вітчизняних і зарубіжних фахівців з адміністративного права, теорії держави і права, конституційного права, інших галузевих правових наук, зокрема: В.Б. Авер'янова, С.С. Алексєєва, Г.В. Атаманчука, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, М.А. Бояринцевої, С.В. Ківалова, В.К. Колпакова, Т.О. Коломоєць, С.О. Комарова, В.М. Корельського, Н.М. Оніщенко, В.Д. Перевалова, В.Я. Малиновського, Н.І. Матузова, О.М. Музичука, В.К. Шкарупи, Ю.Я. Якімова та ін.

Таким чином, недостатня розробленість на теоретичному рівні, наявність практичних питань діяльності Національної школи суддів України, а також необхідність проведення комплексного дослідження адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України обумовлює актуальність і важливість обраної тематики наукового пошуку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано у відповідності та на виконання Концепції судово-правової реформи в Україні, затвердженій постановою Верховної Ради України від 28 квітня 1992 року № 2296-ХІІ; Концепції вдосконалення судівництва для утворення справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, затвердженій Указом Президента України від 10 травня 2006 року № 361/2006; Стратегічного плану розвитку судової влади України на 2013–2015 роки, схваленого 21 грудня 2012 року Радою суддів України; Стратегічного плану розвитку Національної школи суддів України на 2014-2018 роки, схваленого 11 жовтня 2013 року Вищою кваліфікаційною комісією суддів України.

Мета і задачі дослідження. *Мета* дисертації полягає у виробленні концептуальних засад оптимізації адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України та формулюванні пропозицій щодо підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання в цій сфері.

Відповідно до мети дослідження поставлено такі *задачі*:

- дослідити історичні аспекти становлення та визначити місце Національної школи суддів України в судовій системі України;
- визначити сутність та окреслити структуру адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України;
- охарактеризувати правові засади та принципи діяльності Національної школи суддів України;
- окреслити мету, завдання та функції Національної школи суддів України;
- визначити організаційну структуру Національної школи суддів України;
- охарактеризувати компетенцію Національної школи суддів України;
- визначити особливості юридичної відповідальності Національної школи суддів України та її працівників;
- узагальнити зарубіжний досвід організації діяльності навчальних закладів з підготовки фахівців судової системи та можливості його використання в діяльності Національної школи суддів України;
- обґрунтувати шляхи удосконалення організаційних засад діяльності Національної школи суддів України.

Об'єктом дослідження є діяльність Національної школи суддів України щодо підготовки висококваліфікованих кадрів для судової системи України.

Предмет дослідження складає адміністративно-правовий статус Національної школи суддів України.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження стали як загальнонаукові, так і спеціальні наукові методи пізнання. Для вирішення завдань дисертаційного дослідження використовувався загальнонауковий діалектичний метод. Серед конкретних наукових методів було застосовано історико-правовий, структурно-логічний, логіко-семантичний, порівняльно-правовий, методи групування та класифікації. Використання історико-правового методу дозволило дослідити історичні аспекти становлення Національної школи суддів України, як державної установи зі спеціальним статусом, що забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів для судової системи України та здійснює науково-дослідну діяльність (п. 1.1). Структурно-логічний метод дозволив визначити місце Національної школи суддів України в судовій системі України (п. 1.1). Логіко-семантичний метод уможливив вивчення понятійного апарату, зокрема таких понять як «статус», «правовий статус», «адміністративно-правовий статус», «мета», «функції», «принципи», «компетенція», «юридична відповідальність» тощо (п.п. 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 2.4). Порівняльно-правовий метод застосовувався для визначення організаційної структури, правових засад діяльності Національної школи суддів України (п.п. 1.3, 2.2), а також аналізу зарубіжного досвіду організації діяльності навчальних закладів з підготовки фахівців судової системи та вироблення шляхів удосконалення організаційних засад діяльності Національної школи суддів України (п.п. 3.1, 3.2). Методи класифікації, групування використовувалися для виділення окремих елементів (завдань, функцій, повноважень) адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України (п.п. 2.1, 2.3, 2.4). За допомогою документального аналізу встановлено недоліки організації діяльності та правого регулювання Національної школи суддів України (п.п. 2.3, 3.2).

Нормативною основою роботи є Конституція України, закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, а також відомчі нормативно-правові акти, які регулюють діяльність Національної школи суддів України. Емпіричну базу дослідження склали аналітичні та статистичні матеріали діяльності Національної школи суддів України у 2012-2015 роках.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є однією з перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних робіт, яка присвячена проблемам удосконалення адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України. У результаті проведеного дослідження отримані такі наукові результати.

уперше:

– визначено особливості адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України, які полягають у тому, що роль держави по відношенню до Національної школи суддів України є обмеженою, адже, по-перше, на Національну школу суддів України не поширюється законодавство про вищу освіту, по-друге, втручання органів державної влади в діяльність Національної школи суддів України не допускається, крім випадків передбачених законами України;

– класифіковано принципи діяльності Національної школи суддів України шляхом виділення: 1) принципів організації діяльності Національної школи суддів

України, як державної установи зі спеціальним статусом, що здійснює підготовку висококваліфікованих кадрів для судової системи України; 2) принципів, на яких базується процес підготовки суддів та працівників апаратів судів у Національній школі суддів України;

удосконалено:

– поняття механізму адміністративно-правового регулювання діяльності Національної школи суддів України, під яким слід розуміти систему правових засобів, за допомогою яких забезпечується стабільність діяльності Національної школи суддів України щодо виконання покладених на неї завдань та функцій у сфері підготовки висококваліфікованих та високоморальних кадрів для судової системи України;

– поняття принципів діяльності Національної школи суддів України, під якими запропоновано розуміти закріплені у правових нормах основні, об'єктивні, універсальні закономірності, які відображають специфіку взаємовідносин між Національною школою суддів України, з одного боку, та іншими суб'єктами (слухачами, органами державної влади, державними установами тощо), які виникають у сфері підготовки висококваліфікованих кадрів для судової системи України, так і у сфері науково-дослідної діяльності;

– класифікацію функцій Національної школи суддів України, які згруповано у два блоки: 1) загальні (внутрішньо-організаційні) функції Національної школи суддів України, як юридичної особи публічного права; 2) спеціальні функції Національної школи суддів України, як державної установи зі спеціальним статусом, що забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів для судової системи та здійснює науково-дослідну діяльність.

дістали подальшого розвитку:

– історична періодизація становлення національної системи суддівської освіти шляхом виділення наступних історичних періодів: 1) 1992-2000 рр. – початок реалізації в Україні судово-правової реформи; 2) 2000-2002 рр. – функціонування Української академії суддів при Міністерстві юстиції України; 3) 2002-2010 рр. – функціонування Академії суддів України при Державній судовій адміністрації України; 4) з 2010 року по теперішній час – функціонування Національної школи суддів України;

– визначення структури адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України, який складається з: 1) цільового блоку, елементами якого є: мета, завдання, функції і принципи діяльності Національної школи суддів України; 2) структурно-організаційного блоку, який складається з норм, що визначають: структуру, порядок управління, підстави та порядок припинення діяльності Національної школи суддів України тощо; 3) компетенції; 4) юридичної відповідальності;

– визначення мети діяльності Національної школи суддів України, яка представляє собою кінцевий результат, якого намагається досягти Національна школа суддів України у сфері суддівської освіти, а саме: 1) забезпечити підготовку висококваліфікованих кадрів для судової системи України; 2) здійснювати науково-дослідну діяльність;

– положення, що завдання, які покладаються на Національну школу суддів України, конкретизують її мету, а також визначають засоби та шляхи її досягнення. Два основні завдання Національної школи суддів України: 1) вивчення міжнародного досвіду організації діяльності судів і 2) науково-методичне

забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради юстиції, по суті, доповнюють науково-дослідну функцію Національної школи суддів, визначену як основну ст. 90 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»;

– положення, що організаційна структура Національної школи суддів України належить до функціонально-лінійного типу. Це означає, що з одного боку навантаження по організації роботи Національної школи суддів України розподілено рівномірно між усіма структурними підрозділами і є незначним для ректора, структурні підрозділи виконують конкретні функції у своїй сфері діяльності, але з іншого боку, не завжди чітко визначені межі відповідальності кожного зі структурних підрозділів за невиконану роботу, виникають труднощі щодо розподілу матеріально-технічних ресурсів;

– характеристика структури компетенції Національної школи суддів України, яка складається з функціональної, територіальної та нормативної (правозастосовної) компетенції;

– характеристика юридичної відповідальності Національної школи суддів України, як юридичної особи публічного права, яка відповідає за своїми зобов'язаннями коштами, що є в її розпорядженні згідно з законодавством України та її працівників (посадових та службових осіб), як державних службовців;

– характеристика зарубіжного досвіду (на прикладі Канади, Франції, Польщі, Азербайджану, Російської Федерації, Грузії, Республіки Білорусь та Республіки Молдова) організації діяльності навчальних закладів з підготовки фахівців судової системи. Наголошено, що в кожній із зазначених країн існує спеціально створена установа – навчальний заклад, який забезпечує підготовку та перепідготовку суддів;

– пропозиції (організаційного, навчально-методичного та наукового характеру) щодо удосконалення організаційних засад діяльності Національної школи суддів України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання висновків та пропозицій дисертації у:

– правотворчій діяльності – для удосконалення положень чинного законодавства, що регламентує діяльність Національної школи суддів України;

– науково-дослідній сфері – як підґрунтя для подальших досліджень питань адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України;

– правозастосовній діяльності – для удосконалення реалізації правових норм у сфері діяльності Національної школи суддів України;

– навчальному процесі – під час викладання дисциплін «Адміністративне право України», «Судові та правоохоронні органи України», при підготовці відповідних методичних та навчальних посібників, а також підручників для студентів вищих навчальних закладів.

Апробація результатів дисертації. Дисертація виконана та обговорена на кафедрі адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності ОВС Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Її матеріали були представлені на двох науково-практичних конференціях: «Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ» (м. Київ, 14 травня 2015 р.) та «Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності» (м. Харків, 20-21 березня 2015 р.).

Публікації. Основні наукові положення та висновки дисертаційного дослідження викладено у чотирьох наукових статтях, опублікованих у наукових

фахових виданнях України, одній статті в іноземному виданні та двох тезах доповідей на конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 182 сторінки. Список використаних джерел нараховує 223 найменування і займає 25 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, подано відомості про зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, окреслено мету і задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, вказані дані про апробацію та публікації результатів дисертаційного дослідження.

Розділ 1 «Загальна характеристика адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України» складається з трьох підрозділів, в яких досліджено історію становлення та встановлено місце Національної школи суддів України в судовій системі України. Визначено сутність та структуру адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України, а також окреслено правові засади та принципи діяльності Національної школи суддів України.

У *підрозділі 1.1 «Історія становлення та місце Національної школи суддів України в судовій системі України»* наголошено, що інститут національної системи суддівської освіти покликаний сприяти становленню в Україні дієвої та прозорої системи правосуддя, а також ефективному функціонуванню судової системи.

Здійснено історичну періодизацію становлення національної системи суддівської освіти шляхом виділення чотирьох історичних періодів. До основних етапів становлення національної системи суддівської освіти віднесено: 1) 1992-2000 рр. – початок реалізації в Україні судово-правової реформи, у контексті проведення якої виникла проблема з підготовки висококваліфікованих кадрів для судової системи країни, внаслідок чого в Національній юридичній академії України імені Ярослава Мудрого було створено факультет з підготовки професійних суддів, який почав діяти з 1 вересня 1999 року; 2) 2000-2002 рр. – функціонування Української академії суддів при Міністерстві юстиції України, як державного закладу післядипломної освіти; 3) 2002-2010 рр. – функціонування Академії суддів України при Державній судовій адміністрації України, як державного вищого навчального закладу, що здійснював підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації суддів і працівників апарату судів; 4) з 2010 року по теперішній час – функціонування Національної школи суддів України, як державної установи зі спеціальним статусом, що забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів для судової системи та здійснює науково-дослідну діяльність. Наголошено, що інститут національної системи суддівської освіти покликаний сприяти становленню в Україні дієвої та прозорої системи правосуддя, а також ефективному функціонуванню судової системи.

Встановлено, що на сьогодні Національна школа суддів України відіграє важливу роль у підготовці висококваліфікованих кадрів для судової системи та підвищенні ефективності та якості здійснення правосуддя в Україні.

У підрозділі 1.2 «Сутність та структура адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України» охарактеризовано зміст та сутність понять «статус», «правовий статус», «суб'єкт права», «адміністративно-правовий статус суб'єкта права».

Встановлено, що адміністративно-правовий статус Національної школи суддів України є складною правовою категорією, який визначається її місцем та роллю у сфері суддівської освіти, а саме – підготовці висококваліфікованих кадрів для судової системи України, характеризується її компетенцією, а також юридичною відповідальністю, як самої її – державної установи, та і її працівників – державних службовців.

Національна школа суддів України, як суб'єкт адміністративного права, наділена адміністративною правосуб'єктністю, яка характеризується, по-перше, адміністративною правоздатністю – здатністю мати юридичні права і обов'язки, які визначені у Законі України «Про судоустрій та статус суддів», Статуті Національної школи суддів України, по-друге, адміністративною дієздатністю – здатністю практично реалізовувати надані їй юридичні права і обов'язки у сфері підготовки кадрів для судової системи та здійсненні науково-дослідної діяльності.

Визначено структуру адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України, яка складається з чотирьох блоків: 1) цільового блоку; 2) структурно-організаційного блоку; 3) компетенції; 4) юридичної відповідальності.

Особливістю адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України є те, що роль держави по відношенню до неї є обмеженою, адже, по-перше, на Національну школу суддів України не поширюється законодавство про вищу освіту, по-друге, втручання органів державної влади в діяльність Національної школи суддів України не допускається, крім випадків, передбачених законами України.

У підрозділі 1.3 «Правові засади та принципи діяльності Національної школи суддів України» охарактеризовано зміст та сутність понять «регулювання», «правове регулювання», «механізм правового регулювання».

Установлено, що предметом правового регулювання діяльності Національної школи суддів України є суспільні відносини, які виникають у зв'язку з підготовкою висококваліфікованих та високоморальних кадрів для судової системи України. До основних елементів механізму правового регулювання діяльності Національної школи суддів України віднесено: 1) норми права; 2) правовідносини; 3) юридичні факти і акти застосування права; 4) акти реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків. При цьому останні два елементи, на думку дисертанта, є факультативними.

Сформульовано поняття принципів діяльності Національної школи суддів України, під яким запропоновано розуміти закріплені у правових нормах основні, об'єктивні, універсальні закономірності, які відображають специфіку взаємовідносин між Національною школою суддів України, з одного боку, та іншими суб'єктами (слухачами, органами державної влади, державними установами тощо), які виникають у сфері підготовки висококваліфікованих кадрів для судової системи України, так і у сфері науково-дослідної діяльності.

Здійснено класифікацію принципів діяльності Національної школи суддів України шляхом виділення трьох блоків: 1) принципи організації діяльності Національної школи суддів України, як державної установи зі спеціальним

статусом, що здійснює підготовку висококваліфікованих кадрів для судової системи України; 2) принципи, на яких базується процес підготовки суддів та працівників апаратів судів у Національній школі суддів України; 3) принципи науково-дослідної діяльності Національної школи суддів України.

Розділ 2 «Елементи адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України» складається з чотирьох підрозділів, в яких розглянуто мету, завдання, функції і компетенцію Національної школи суддів України. Визначено організаційну структуру Національної школи суддів України та охарактеризовано юридичну відповідальність Національної школи суддів України та її працівників.

У підрозділі 2.1 *«Мета, завдання та функції Національної школи суддів України»* наголошено, що метою діяльності Національної школи суддів України є забезпечення підготовки висококваліфікованих кадрів для судової системи України та здійснення науково-дослідної діяльності.

Установлено, що завдання, які покладаються на Національну школу суддів України, конкретизують її мету, а також визначають засоби та шляхи її досягнення. До основних завдань Національної школи суддів України віднесено: 1) практичну підготовку кандидатів на посаду судді з числа осіб, які мають вищу юридичну освіту і відповідають вимогам, встановленим Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів» щодо кандидатів у судді; 2) підвищення кваліфікації суддів (призначених на посаду судді вперше, обраних на посаду судді безстроково, призначених на адміністративні посади в судах), суддів, які тимчасово відсторонені від здійснення правосуддя, а також працівників апаратів судів; 3) проведення наукових досліджень з питань удосконалення судового устрою, статусу суддів і судочинства. Два інших завдання: 1) вивчення міжнародного досвіду організації судів і 2) науково-методичне забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції, а також Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради юстиції, по суті, доповнюють науково-дослідну функцію Національної школи суддів, визначену як основну ст. 91 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Функції Національної школи суддів України є похідними від завдань, що покладаються на неї Законом України «Про судоустрій і статус суддів». Функції Національної школи суддів України це – основні, пріоритетні напрями її діяльності, які спрямовані на вирішення поставлених перед нею завдань. Вони розкривають основний зміст і призначення Національної школи суддів України у системі суддівської освіти.

У підрозділі 2.2 *«Організаційна структура Національної школи суддів України»* охарактеризовано функції та завдання усіх структурних підрозділів Національної школи суддів України.

Установлено, що структурні підрозділи Національної школи суддів України в процесі виконання покладених на них завдань взаємодіють із судами загальної юрисдикції, Державною судовою адміністрацією України та її територіальними управліннями, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, Вищою радою юстиції та іншими органами.

Відзначено, що організаційна структура Національної школи суддів України належить до функціонально-лінійного типу. Це означає, що з одного боку, навантаження по організації роботи Національної школи суддів України розподілено рівномірно між усіма структурними підрозділами і є незначним для

ректора, структурні підрозділи виконують конкретні функції у своїй сфері діяльності, але з іншого боку, не завжди чітко визначені межі відповідальності кожного зі структурних підрозділів за невиконану роботу, виникають труднощі щодо розподілу матеріально-технічних ресурсів тощо.

У підрозділі 2.3 «Компетенція Національної школи суддів України» охарактеризовано зміст та сутність поняття «компетенція».

Встановлено, що юридично закріплена компетенція надає Національній школі суддів України визначені владні повноваження, закріплене коло прав та обов'язків, об'єкти впливу, що передбачені Законом України «Про судоустрій і статус суддів», Статутом Національної школи суддів України та іншими нормативно-правовими актами, які утворюють правову основу її діяльності.

Здійснено аналіз компетенційних норм Національної школи суддів України, у наслідок чого компетенцію Національної школи суддів України структурно було поділено на: функціональну, територіальну та нормативну (правозастосовну). Наголошено, що предметом функціональної компетенції виступають повноваження Національної школи суддів України щодо виконання покладених на неї функцій. Територіальна компетенція визначає просторово-територіальні межі дії Національної школи суддів України. Нормативна (правозастосовна) компетенція визначає та розмежовує повноваження Національної школи суддів України щодо підготовки, видання відповідних нормативно-правових актів.

У підрозділі 2.4 «Юридична відповідальність Національної школи суддів України та її працівників» охарактеризовано зміст та сутність поняття «юридична відповідальність».

Наголошено, що ефективність функціонування Національної школи суддів України значною мірою залежить від належного виконання зобов'язань, які стоять перед Національною школою суддів України у сфері підготовки висококваліфікованих кадрів для судової системи України та здійсненні науково-дослідної діяльності, а також від стану дотримання дисципліни і законності усіма працівниками Національної школи суддів України.

Розглянуто правові засади юридичної відповідальності Національної школи суддів України, як юридичної особи публічного права, а також підстави та порядок застосування дисциплінарної та адміністративної відповідальності до службових і посадових осіб Національної школи суддів України.

Встановлено, що Національна школа суддів України, як юридична особа публічного права, відповідає за своїми зобов'язаннями коштами, що є в її розпорядженні згідно з законодавством України. Національна школа суддів України може нести лише цивільну відповідальність за винні дії своїх працівників (посадових та службових осіб), відшкодовуючи шкоду, завдану останніми під час виконання своїх трудових (службових) обов'язків.

Розділ 3 «Шляхи удосконалення діяльності національної школи суддів України» складається з двох підрозділів, в яких вивчено зарубіжний досвід організації діяльності навчальних закладів з підготовки фахівців судової системи, а також охарактеризовано шляхи удосконалення організаційних засад діяльності Національної школи суддів України.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід організації діяльності навчальних закладів з підготовки фахівців судової системи» вивчено досвід організації діяльності навчальних закладів з підготовки фахівців судової системи таких країн, як Канада,

Франція, Польща, Азербайджан, Російська Федерація, Грузія, Республіка Білорусь та Республіка Молдова.

Установлено, що в кожній із зазначених країн існує спеціально створена установа – навчальний заклад, який забезпечує підготовку та перепідготовку суддів. Аналіз діяльності цих установ показує, що в окремих країнах не забезпечується достатній рівень самостійного вирішення питань оперативного управління та функціонування навчальних закладів (Азербайджан, Республіка Білорусь, Російська Федерація). Відносна незалежність, самостійність у частині вирішення питань оперативного управління, фінансування та функціонування притаманна установам з підготовки суддів Канади, Франції, Польщі, Грузії та Республіки Молдова.

Наголошено, що досвід організації діяльності навчальних закладів з підготовки фахівців судової системи зарубіжних країн є важливим підґрунтям удосконалення вітчизняної системи суддівської освіти.

У підрозділі 3.2 «Шляхи удосконалення організаційних засад діяльності Національної школи суддів України» проведено аналіз: інформаційних, наукових публікацій фахівців, вчених щодо процесу підготовки висококваліфікованих кадрів для судової системи України; міжнародних проектів, учасниками яких є Національна школа суддів України, а також проаналізовано окремі напрямки діяльності Національної школи суддів України, які утворюють стратегічні завдання її розвитку та функціонування.

Сформульовано низку пропозицій (організаційного, навчально-методичного та наукового характеру) щодо удосконалення організаційної діяльності Національної школи суддів України. До першого блоку (організаційного) віднесено наступні пропозиції: 1) необхідність збільшення фінансування Національної школи суддів України, покращення її матеріально-технічної бази; 2) необхідність розроблення національних стандартів професійного навчання кандидатів на посаду судді, підвищення рівня кваліфікації суддів та навчання працівників апаратів судів; 3) залучати до підготовки суддів та спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді досвідчених практиків з числа суддів, прокурорів, а також адвокатів тощо.

Другий блок (навчально-методичний, науковий) представлений: 1) необхідністю запровадження новітніх форм і методик навчання; 2) необхідністю налагодження двостороннього зв'язку зі слухачами Національної школи суддів України з метою формування навчальних планів та програм підготовки з максимальним врахуванням потреб суддів та працівників апаратів судів; 3) необхідністю забезпечення практичною спрямованістю наукових досліджень, які проводяться в Національній школі суддів України, орієнтованих на потреби судової системи та на потреби підготовки суддів та кандидатів на посаду судді; 4) необхідністю налагодити співробітництво з іноземними інституціями для обміну інформацією та досвідом у здійсненні наукової та науково-дослідної діяльності в судовій сфері тощо.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і репрезентовано нове вирішення наукового завдання – визначення сутності та особливостей адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України і шляхів його удосконалення. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд

висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

Структуру адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України запропоновано сформуванню з наступних блоків: 1) цільового блоку, елементами якого є: мета, завдання, функції і принципи діяльності Національної школи суддів України; 2) структурно-організаційного блоку, який складається з норм, що визначають: структуру Національної школи суддів України; порядок здійснення управління Національною школою суддів України; порядок організації її науково-дослідної, фінансово-господарської діяльності; порядок внесення змін і доповнень до Статуту Національної школи суддів України; підстави та порядок припинення її діяльності; 3) компетенції, яка включає предмети відання і повноваження Національної школи суддів України у сфері підготовки висококваліфікованих кадрів для судової системи та здійсненні науково-дослідної діяльності; 4) юридичної відповідальності Національної школи суддів України, як державної установи, та її працівників, як державних службовців.

Сформульовано поняття механізму правого регулювання діяльності Національної школи суддів України, під яким запропоновано розуміти систему правових засобів, за допомогою яких забезпечується стабільність діяльності Національної школи суддів України щодо виконання покладених на неї завдань та функцій у сфері підготовки висококваліфікованих та високоморальних кадрів для судової системи України.

Принципи діяльності Національної школи суддів України запропоновано згрупувати у три блоки:

1) принципи організації діяльності Національної школи суддів України, як державної установи зі спеціальним статусом, що здійснює підготовку висококваліфікованих кадрів для судової системи України: законність; відкритість та гласність; підконтрольність; відповідальність; плановість тощо;

2) принципи на яких базується процес підготовки суддів та працівників апаратів судів у Національній школі суддів України: відкритість доступу до процесу підготовки та формування програм підготовки; участь суддівського корпусу в процесі підготовки; системність, періодичність та безперервність процесу підготовки; цілеспрямованість підготовки; анонімність оцінювання підготовки; використання судової практики в процесі підготовки; відповідність підготовки законодавству України з врахуванням передового досвіду зарубіжних країн;

3) принципи науково-дослідної діяльності Національної школи суддів України: 1) органічна єдність правової науки, освіти і практики; 2) збалансованість співвідношення фундаментальних і прикладних наукових досліджень; 3) комплексний підхід до розв'язання наукових проблем в галузі права тощо.

Враховуючи основні напрями діяльності Національної школи суддів України, а також ті завдання, що покладаються на неї Законом України «Про судоустрій і статус суддів», функції діяльності Національної школи суддів України згруповано у два блоки: 1) загальні (внутрішньо-організаційні) функції Національної школи суддів України, як юридичної особи публічного права (організація діяльності; фінансово-господарська; нормативне регулювання; кадрове забезпечення; аналіз та прогнозування; планування; облік; контроль); 2) спеціальні функції Національної школи суддів України, як державної установи зі спеціальним статусом, що забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів для судової системи та

здійснює науково-дослідну діяльність: 1) підготовка висококваліфікованих кадрів для судової системи; 2) здійснення науково-дослідної діяльності.

Працівники (посадові та службові особи) Національної школи суддів України несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність відповідно до чинного законодавства України.

Підставою дисциплінарної відповідальності працівників (посадових та службових осіб) Національної школи суддів України є вчинення ними дисциплінарного проступку – винного протиправного порушення вимог Закону України «Про державну службу» чи інших нормативно-правових актів щодо державної служби, зокрема: 1) невиконання або неналежне виконання ними службових обов'язків; 2) перевищення своїх службових повноважень; 3) порушення обмежень, пов'язаних з проходженням державної служби; 4) вчинення вчинків, які можуть ганьбити їх як державних службовців або дискредитувати державну установу в якій вони працюють.

До адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності працівники (посадові та службові особи) Національної школи суддів України притягається на загальних підставах, окрім випадків вчинення ними корупційних правопорушень. Вид юридичної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення залежить від кваліфікації правопорушення та наслідків, які настали у разі його скоєння.

Цивільно-правова відповідальність працівників (службових та посадових осіб) Національної школи суддів України за вчинення корупційних правопорушень настає у разі, наприклад, заподіяння ними фізичної, моральної або майнової шкоди фізичним і юридичним особам та в інших випадках. Матеріальну відповідальність за вчинення корупційного правопорушення зазначені особи можуть нести якщо, наприклад, це правопорушення пов'язано із заподіянням шкоди установі зайвими грошовими виплатами.

Кримінальну відповідальність працівники (службові та посадові особи) Національної школи суддів України за вчинення корупційних правопорушень можуть нести у тому випадку, якщо їх діяння будуть кваліфіковані відповідно до ст.ст. 353, 358, 364, 364-1, 366, 367, 368, 368-2, 368-3, 369, 369-2, 370 Кримінального кодексу України. Адміністративна відповідальність за вчинення корупційних правопорушень настане у випадку вчинення правопорушень передбачених ст.ст. 172-4, 172-5, 172-6, 172-7, 172-8, 172-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Міжнародно-правовий аналіз організації діяльності навчальних закладів з підготовки фахівців судової системи свідчить про те, що в ряді країн (Канада, Російська Федерація) навчальні заклади здійснюють підготовку та перепідготовку тільки суддів і кандидатів у судді, в інших країнах (Франція, Польща, Азербайджан, Грузія, Республіка Білорусь та Республіка Молдова) навчальні установи забезпечують підготовку й інших фахівців сфери правосуддя (прокурорів, адвокатів, помічників суддів, судових приставів тощо), що значно зменшує фінансові затрати та економічні ресурси на спільне навчання, в рамках одного навчального закладу, представників різних правових і судових спеціальностей. Крім того, існує досвід (Франція) з підготовки іноземних фахівців для системи правосуддя, що надає можливість отримувати додаткові фінансові ресурси та спрямовувати їх на розвиток матеріальної, технічної та навчальної бази навчального закладу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Ніколайчук С. В. Адміністративно-правовий статус Національної школи суддів України: поняття та структура / С. В. Ніколайчук // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – Луганськ. – 2014. – № 29. – С. 333-341.
2. Ніколайчук С. В. Принципи діяльності Національної школи суддів України / С. В. Ніколайчук // Науковий вісник академії муніципального управління. Серія «Право». – 2015. – Випуск 1. – С. 36-42.
3. Ніколайчук С. В. Зарубіжний досвід організації діяльності навчальних закладів з підготовки фахівців судової системи / С. В. Ніколайчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2014. – № 29, Ч. 2., Т. 1. – С. 77-80.
4. Ніколайчук С. В. Історія становлення та місце Національної школи суддів України в судовій системі України / С. В. Ніколайчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 5, Ч. 2. – Том. 2. – С. 138–143.
5. Николайчук С. В. Некоторые аспекты дисциплинарной ответственности работников Национальной школы судей Украины / С. В. Николайчук // научно-методический журнал «Право и Политика» (Кыргызская Республика). – 2014. – № 4. – С. 225-229.
6. Ніколайчук С. В. До питання про визначення ролі Національної школи суддів України у формуванні суддівського корпусу / С. В. Ніколайчук // Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ: Матеріали круглого столу. Збірник наукових праць / 14 травня 2015 р. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 32-35.
7. Ніколайчук С. В. До питання класифікації функцій Національної школи суддів України / С. В. Ніколайчук // Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 20-21 березня 2015 року). – Харків : ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2015. – С. 29-30.

АНОТАЦІЯ

Ніколайчук С.В. Адміністративно-правовий статус Національної школи суддів України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна", Київ, 2015.

Дисертацію присвячено визначенню сутності та особливостей адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України.

У роботі досліджено історичні аспекти становлення системи суддівської освіти в Україні. Визначено місце Національної школи суддів України в судовій системі України. Установлено сутність та окреслено структуру адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України. До структури адміністративно-правового статусу Національної школи суддів України віднесено: 1) цільовий блок, елементами якого є: мета, завдання, функції і принципи діяльності Національної

школи суддів України; 2) структурно-організаційний блок, який складається з норм, що визначають: структуру, порядок управління, підстави та порядок припинення діяльності Національної школи суддів України тощо; 3) компетенція; 4) юридична відповідальність.

Охарактеризовано правові засади та принципи діяльності Національної школи суддів України. Окреслено мету, завдання, функції та компетенцію Національної школи суддів України, а також визначено її організаційну структуру.

Здійснено характеристику юридичної відповідальності Національної школи суддів України, як юридичної особи публічного права, яка відповідає за своїми зобов'язаннями коштами, що є в її розпорядженні згідно з законодавством України та її працівників (посадових та службових осіб), як державних службовців. Узагальнено зарубіжний досвід організації діяльності навчальних закладів з підготовки фахівців судової системи та можливості його використання в діяльності Національної школи суддів України. Обґрунтовано шляхи удосконалення організаційних засад діяльності Національної школи суддів України.

Ключові слова: Національна школа суддів України, адміністративно-правовий статус, завдання, функції, компетенція, юридична відповідальність, суддівська освіта, навчальний заклад з підготовки фахівців судової системи.

АННОТАЦІЯ

Николайчук С.В. Административно-правовой статус Национальной школы судей Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс, финансовое право, информационное право. – Открытый международный университет развития человека «Украина», Київ, 2015.

Диссертация посвящена определению сущности и особенностей административно-правового статуса Национальной школы судей Украины.

В работе исследованы исторические аспекты становления системы судейского образования в Украине. Определено место Национальной школы судей Украины в судебной системе Украины. Установлено, что Национальная школа судей Украины играет важную роль в подготовке высококвалифицированных кадров для судебной системы и повышении эффективности и качества осуществления правосудия в Украине.

Определена структура административно-правового статуса Национальной школы судей Украины, которая состоит из четырех блоков: 1) целевого блока; 2) структурно-организационного блока; 3) компетенции; 4) юридической ответственности. Отмечено, что особенностью административно-правового статуса Национальной школы судей Украины является то, что роль государства по отношению к ней ограничена, во-первых, на Национальную школу судей Украины не распространяется законодательство о высшем образовании, во-вторых, вмешательство органов государственной власти в деятельность национальной школы судей Украины не допускается, кроме случаев, предусмотренных законами Украины.

Охарактеризованы правовые основы деятельности Национальной школы судей Украины. Классифицированы принципы деятельности Национальной школы судей Украины путем выделения: 1) принципов организации деятельности Национальной

школы судей Украины, как государственного учреждения со специальным статусом, который осуществляет подготовку высококвалифицированных кадров для судебной системы Украины; 2) принципов на которых базируется процесс подготовки судей и работников аппаратов судов в Национальной школе судей Украины.

Определены цели, задачи, функции и компетенция Национальной школы судей Украины. Отмечено, что организационная структура Национальной школы судей Украины относится к функционально-линейному типу.

Осуществлен анализ компетенционных норм Национальной школы судей Украины, вследствие чего компетенцию Национальной школы судей Украины структурно было разделено на: функциональную, территориальную и нормативную (правоприменительную). Предметом функциональной компетенции выступают полномочия Национальной школы судей Украины по выполнению возложенных на нее функций. Территориальная компетенция определяет пространственно-территориальные границы действия Национальной школы судей Украины. Нормативная (правоприменительная) компетенция определяет и разграничивает полномочия Национальной школы судей Украины по подготовке, издание соответствующих нормативно-правовых актов.

Отмечено, что эффективность функционирования Национальной школы судей Украины в значительной степени зависит от надлежащего выполнения обязательств, которые стоят перед Национальной школой судей Украины в сфере подготовки высококвалифицированных кадров для судебной системы Украины и осуществлении научно-исследовательской деятельности, а также от состояния соблюдения дисциплины и законности всеми работниками Национальной школы судей Украины.

Рассмотрены правовые основы юридической ответственности Национальной школы судей Украины, как юридического лица публичного права, а также основания и порядок применения дисциплинарной и административной ответственности к должностным и служебным лицам Национальной школы судей Украины. Установлено, что Национальная школа судей Украины, как юридическое лицо публичного права, отвечает по своим обязательствам средствами, имеющимися в распоряжении согласно законодательству Украины. Национальная школа судей Украины может нести только гражданскую ответственность за виновные действия своих работников (должностных и служебных лиц), возмещая ущерб, нанесенный последними при выполнении своих трудовых (служебных) обязанностей.

Обобщён зарубежный опыт организации деятельности учебных заведений по подготовке специалистов судебной системы и возможности его использования в деятельности Национальной школы судей Украины. Сформулировано ряд предложений (организационного, учебно-методического и научного характера) по совершенствованию организационной деятельности Национальной школы судей Украины. К первому блоку (организационному) отнесены следующие предложения: 1) необходимость разработки национальных стандартов профессионального обучения кандидатов на должность судьи, повышение уровня квалификации судей и обучения работников аппаратов судов; 2) привлекать к подготовке судей и специальной подготовке кандидатов на должность судьи опытных практиков из числа судей, прокуроров, а также адвокатов и т. Второй блок (учебно-методический, научный) представлен: 1) необходимостью внедрения новых форм и

методик обучения; 2) необходимостью налаживания двусторонней связи со слушателями Национальной школы судей Украины с целью формирования учебных планов и программ подготовки с максимальным учетом потребностей судей и работников аппаратов судов и т.д.

Ключевые слова: Национальная школа судей Украины, административно-правовой статус, задачи, функции, компетенция, юридическая ответственность, судейское образование, учебное заведение по подготовке специалистов судебной системы.

SUMMARY

Nikolaychuk S.V. Administrative-legal Status of the National Judicial School of Ukraine. – Manuscript.

Dissertation for candidate of law degree by specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process; Financial Law; Information Law. – Open International University of Human Development “Ukraine”, Kiev, 2015.

Dissertation is devoted to definition of essence and peculiarities of administrative-legal status of the National Judicial School of Ukraine.

The work studies historical aspects of establishment of judicial educative system in Ukraine. It defines the place of the National Judicial School of Ukraine in judicial system of Ukraine. The dissertation ascertains essence and defines structure of administrative-legal status of the National Judicial School of Ukraine. The structure of administrative-legal status of the National Judicial School of Ukraine includes the following sections: 1) objective-setting section, the elements of which include: objective, tasks, functions and principles of the activity of the National Judicial School of Ukraine; 2) structural-organizational section, that includes the norms which define: structure, administrative procedure, grounds and procedure of termination of the National Judicial School of Ukraine activity etc.; 3) competence; 4) legal liability.

The dissertation characterizes legal bases and principles of activity of the National Judicial School of Ukraine. The work outlines objective, tasks, functions and competence of the National Judicial School of Ukraine, and also defines its organizational structure.

The dissertation elaborates characteristic of legal liability of the National Judicial School of Ukraine as a public legal entity that undertakes liability with the funds that are in its discretion according to Ukrainian legislature and its workers (officers) as public officials. The work generalizes foreign experience of organization of the activity of educational institutions of judicial professional system preparation and possibility of its application in the activity of the National Judicial School of Ukraine. It works out ways of enhancement organizational bases of activity of the National Judicial School of Ukraine.

Keywords: the National Judicial School of Ukraine, administrative-legal status, tasks, junctions, competence, legal liability, judicial education, educational institution of judicial professional system preparation.